

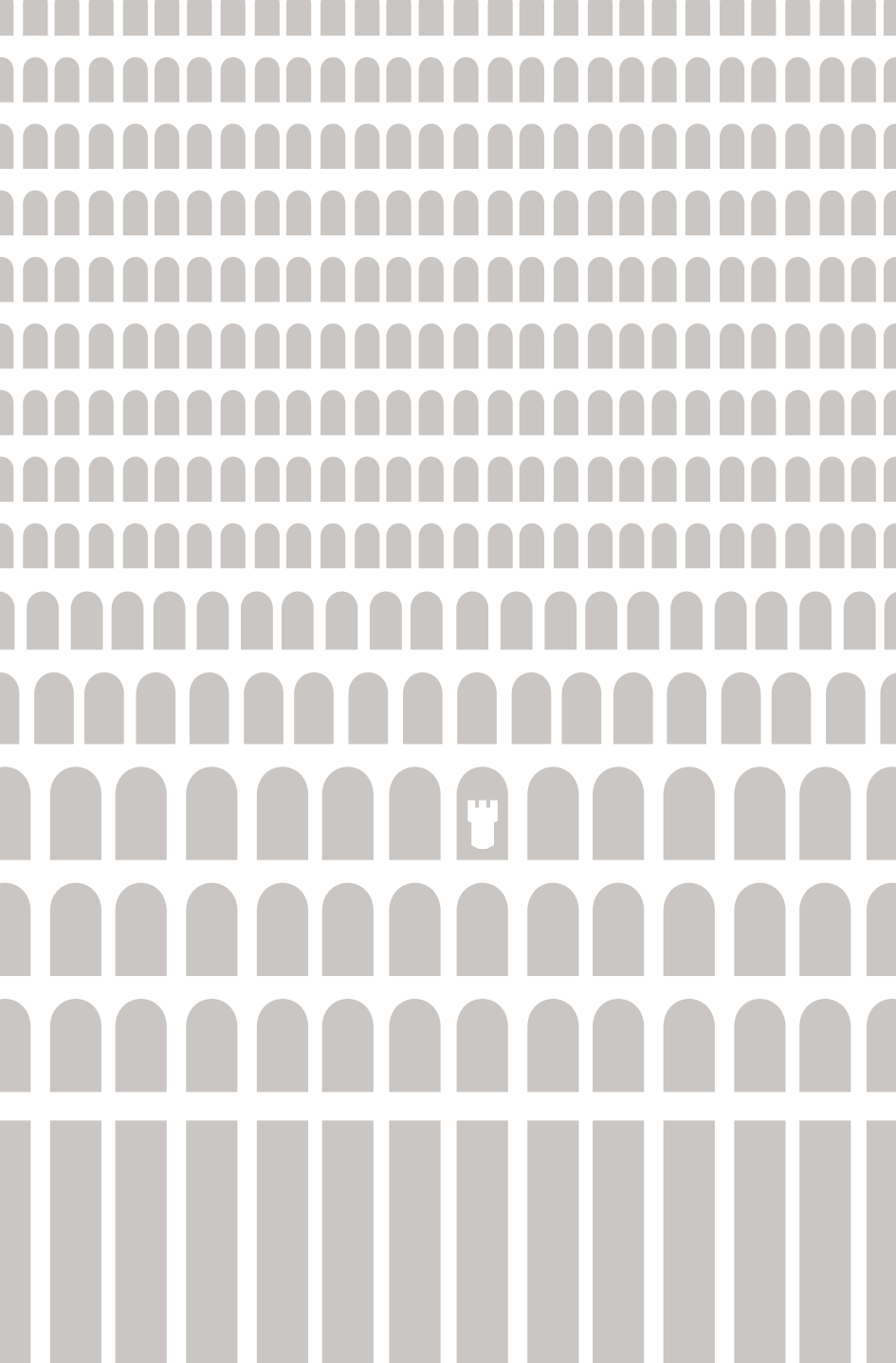
DOSLOV ANDRÉ ACIMAN

POSLEDNÉ LETO V MESTE

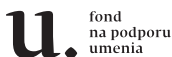
PRELOŽIL STANISLAV VALLO

GIANFRANCO CALLIGARICH

Vydanie knihy z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia,
ktorý je hlavným partnerom projektu.

Preklad knihy formou štipendia
z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia.

Questo libro è stato tradotto grazie ad
un contributo alla traduzione assegnato
dal Ministero degli Affari Esteri e della
Cooperazione Internazionale italiano.

Preklad tejto knihy vyšiel vďaka podpore
talianskeho Ministerstva zahraničných vecí
a medzinárodnej spolupráce.

© 2019 Giunti Editore S. p. A. / Bompiani,
Firenze-Milano
First published under Bompiani imprint in 2016
www.giunti.it, www.bompiani.it

Translation © Stanislav Vallo, 2022
Afterword © André Aciman, 2021
Design & layout © Elena Čániová, 2022
Cover photo © Shutterstock
Slovak edition © Laputa/Literárna bašta, 2022

ISBN 978-80-99944-88-7

DOSLOV ANDRÉ ACIMAN

POSLEDNÉ LETO V MESTE

PRELOŽIL STANISLAV VALLO

GIANFRANCO
CALLIGARICH

Venujem Sare Calligarichovej

*Prvá veľká katastrofa, ktorá postihla žijúce stvorenia,
nebola potopa, ale vysušenie.*

Sandor Ferenczi

*... keď stúpал v šepote a klesal, znenazdajky
prechádzal životom zas od kolísky po hrob,
vždy znovu vstupujúc do vodného víru.*

T. S. Eliot

**POSLEDNÉ
LETO V MESTE**

Napokon, nikdy to nebýva inak. Človek robí všetko preto, aby sa držal bokom, a potom sa jedného krásneho dňa ocitne, ani nevie ako, priamo uprostred príbehu, ktorý ho zavlečie až k samému koncu.

Pokiaľ ide o mňa, s radosťou by som sa bez takýchto pretekov zaobišiel. Poznal som ľudí každého druhu, ľudí, ktorí dobehli do cieľa, aj ľudí, ktorým sa nepodarilo ani len vyštartovať, no jedni aj druhí sa tvárili rovnako nespokojne, z čoho som usúdil, že je oveľa lepšie život len pozorovať, tak akosi zboku, no nerátal som s tým, že v jeden daždivý deň začiatkom jari minulého roka ma zaskočí šialená smola v podobe absolútneho nedostatku peňazí. Všetko ostatné potom prišlo tak, ako už podobné veci chodia, samo od seba. Hneď na začiatku musím povedať, že nikomu nič nezazlievam, dostal som svoje karty a s tými som aj hral. To je všetko.

Napokon, táto zátoka je nádherná. Vypína sa nad ňou saracénska pevnosť, hore na útese, ktorý sa v dĺžke dobrých sto metrov vnára do mora. Ak pozriem smerom k pobrežiu,

môžem pomedzi zeleň nízkej stredomorskej vegetácie vidieť oslepujúci pás pláže. Ďalej za ňou trojprúdová cesta pre motorové vozidlá, v tomto období prázdna, prevrtáva svojimi tunelmi reťaz skalnatých kopcov trblietajúcich sa v lúčoch slnka. Obloha je blankytná, more čisté.

Ak už o to ide, nemohol som si vybrať lepšie.

More som mal vždy rád. Od chlapčenských rokov som mal sklón potľkať sa po plážach, akoby som si zachovával niečo z popudu, ktorý môjho starého otca prinútil stráviť mladosť na obchodných lodiach plaviacich sa po Stredozemnom mori; nakoniec zakotvil v Miláne, v pochmúrnom a nevlúdnom meste, a naplnil si príbytok hromadou detí. Tohto deda som poznal. Bol to starý Juhoslovan so sivými očami a umrel obklopený množstvom pravnúčat. V poslednej vete, čo sa mu podarilo zo seba dostať, požiadal o trochu morskej vody a môj otec ako najstarší syn poveril jednu z mojich sestier, aby mu dohliadla na filatelistický obchodík, a vyrazil autom do Janova. Šiel som s ním. Mal som štrnásť rokov a spomínam si, že sme celú cestu neprehovorili. Otec toho nikdy veľa nenahovoril a ja, keďže som mu už vtedy robil problémy v súvislosti so školou, som mal maximálny záujem na tom, aby sme obaja mlčali. Bola to moja najkratšia výprava k moru, iba čo sme stihli naplniť fľašku, a zároveň aj najzbytočnejšia, lebo keď sme sa vrátili, dedo už takmer nič nevnímal. Otec mu vodou z fľašky poumýval tvár, ale nezdalo sa, že by to starému otcovi prinieslo nejaké zvláštne potešenie.

O niekoľko rokov neskôr bola práve blízkosť mora jedným z dôvodov, čo ma priviedli do Ríma. Po návrate z vojenskej služby sa predomnou vynoril problém, ako ďalej so životom, no čím viac som sa po niečom obzeral, tým menej sa mi

darilo pre niečo sa rozhodnúť. Moji priatelia mali presné predstavy, vyštudovať, oženiť sa a dobre zarábať, ale takáto perspektíva sa mi dosť protivila. Boli to roky, keď v Miláne peniaze znamenali oveľa viac než inokedy, roky istého druhu kúzelnického predstavenia na celonárodnej úrovni známeho aj pod názvom Ekonomický Zázrak a aj mne sa istým spôsobom podarilo trochu sa na ňom priživiť. Bolo to vtedy, keď sa istý medicínsko-literárny časopis, pre ktorý som z času na čas napísal veľmi triezvu a veľmi zle zaplatenú esej, ocitol v situácii, že si mohol dovoliť pobočku v Ríme, nuž a mňa tam prijali ako dopisovateľa.

Ak sa matka pokúšala s použitím všetkých možných argumentov zabrániť mi v odchode, otec nepovedal ani slovo. Dovtedy mlčky pozoroval moje pokusy o zaradenie sa do spoločnosti a porovnával ich s úspechmi mojich starších sestier, ktoré sa veľmi mladé povydávali za úradnícke kádre, ale áno, iste, boli to napospol slušní ľudia, a ja som jeho mlčanie využil tak ako pri ceste po dedovu vodu a tiež som čušal. My dvaja sme sa nikdy nezhovárali. Neviem, či to bola vina, ba neviem, či sa dá vôbec hovoriť o nejakej vine, no vždy som mal pocit, že keby som s ním z ničoho nič naviazal rozhovor, istým spôsobom by som mu ublížil. Vojna, tá druhá, ho zavliekla veľmi ďaleko a nebol ušetrený ani jednej z jej dobre známych zvláštností a nikto, komu sa také niečo pritrafí, sa nemôže vrátiť domov rovnaký, ako bol predtým. Napriek svojej hrdej mlčanlivosti vždy vzbudzoval dojem, že sa usiluje, aby niečo upadlo do zabudnutia, možno to, že sa vrátil domov v zúboženom stave a my sme sa museli stať svedkami, ako sa jeho veľké telo zmieta pri aplikácii elektrických výbojov. V istom zmysle to tak aj bolo a ako chlapec som mu nemohol odpustiť nehrdinské remeslo, je-

ho poriadkumilovnosť, prehnanú úctu k veciam a nechápal som, napríklad, akého hrôzostrašného pustošenia musel byť svedkom, keď sa v deň návratu z vojny dal s nekonečnou trpezlivosťou opravovať starú kuchynskú stoličku. A predsa ešte aj dnes, po takmer tridsiatich rokoch, si uchováva niečo z vojaka, trpezlivosť, náchylnosť nikdy neskloniť hlavu, zvyk neklásť otázky, a aj keby mi nebol dal nič iné, ešte aj dnes by ma nič na tomto svete nemohlo prinútiť, aby som zabudol na pocit bezpečia a neohrozenosti, čo som ako chlapec prežíval, keď som kráčal po jeho boku. Lebo ešte aj dnes ma krok môjho otca môže väčšmi ako čokoľvek iné v okamihu preniesť do detstva, a ešte aj dnes si môžem, dokonca i v tomto mori zelene všade okolo mňa, ako zázrakom znovu vykračovať po jeho boku a pripomenúť si jeho rózny a zároveň pružný krok, ktorého rytmus, zdalo sa mi, nikdy nemôže narušiť únava, krok, ktorému sa takým alebo onakým spôsobom podarilo znovu ho priviesť domov.

Odišiel som teda do Ríma a všetko by sa nakoniec odohralo tak, ako sa odohrať malo, keby otec celkom nečakane nepotlačil svoju hrdosť a nešiel ma odprevadiť na stanicu, kde potom zostal čakať na peróne až do odchodu vlaku. A bolo to čakanie dlhé, neznesiteľné. Veľká tvár mu celá blčala, ako sa usiloval potlačiť slzy. Hľadeli sme na seba bez slova, ako vždy, no bolo mi jasné, že si dávame zbohom a jediné, čo som mohol robiť, bolo modliť sa, aby sa vlak pohol a odstránil ten srdcervúci pohľad, aký som v jeho očiach dovtedy nikdy nevidel. Stál na nástupišti, po prvý raz nižší ako mňa, takže som si konečne mohol všimnúť, ako mu zredli vlasy na vrchu hlavy, ktorú ustavične obracal a vrhal rýchle pohľady na semafor na konci perónu. Jeho veľké telo bolo nehybné, nohy rozkročené, akoby sa chystal čeliť prudkému

nárazu, ruky ako ťažké závažia vo vreckách plášťa, ligotavé oči, červená tvár. A zatiaľ čo som si konečne začal uvedomovať, že byť jediným mužským potomkom predsa len niečo znamená, zatiaľ čo som otváral ústa a chystal sa zakričať, že teraz vystúpim späť k nemu a určite nájdeme spôsob, ako žiť vedľa seba a nezničiť si životy, vlak sa prudko trhol a dal sa do pohybu. A tak sme sa, opäť v hlbokom tichu, znovu od seba odtrhli. Videl som, ako sa jeho veľké telo vo chvíli, keď sa vlak pohol, prudko zachvelo. A ako som sa vzdaloval, videl som, ako sa postupne zmenšuje. Ani sa nepohol, neurobil jediný posunok. Nakoniec sa celkom stratil.

Obdobie mojej dôstojnosti netrvalo dlho. Prepustili ma po roku, a ak mám byť úprimný, toto obdobie mohlo byť aj kratšie. Neveľké manko rímskej redakcie vyrovnali ako posledné, tesne pred tým, ako časopis definitívne skrachoval spolu so Zázrakom, ktorý ho splodil. Kancelária, kde som pracoval... išlo o to, aby som zabezpečil časopisu akú-takú reklamu a z času na čas napísal článok lichotiaci nevysvetliteľnému záujmu doktorov o literatúru, teda moja kancelária, to bola jediná miestnosť zariadená nábytkom s čalúnením z červeného damasku v eklectickej vile hneď za ohybom Tiberu.

Majiteľom bol gróf Giovanni Robino di Sant'Elia, vznešený päťdesiatnik nenúteného a mierne strojeného vystupovania. Spočiatku bol rezervovaný, zdalo sa, že ku mne občas zájde len preto, aby otvoril sklenené balkónové dvere do záhrady a umožnil mi vychutnávať si vôňu jeho orgovánu, no potom čoraz častejšie vysedával v kresle pred mojím stolom a viedol dlhé rozhovory, ktorých srdečnosť sa stupňovala spolu s tým, ako vychádzali najavo jeho skutočné finančné pomery. Keď mi povedal, že je na mizine, začali sme si tykať.

Žili s manželkou, baculatou blondínkou ustavične zne-
pokojenou pre manželove čoraz skromnejšie pomery, v zad-
nom trakte, otvárali len chlapcovi od pekára a odvtedy, ako
raz otvorila a ocitla sa tvárou v tvár exekútorovi, ktorý si
prišiel odnieť nádherný pozlátený stôl z veľkého salónu,
som prevzal funkciu trochu nemotorného, ťažkopádneho
tajomníka. No robil som to rád. Najmä preňho. Páčilo sa mi,
ako vchádza do mojej kancelárie, prihládza si jednou rukou
šediny na spánkoch a potom si prudkým trhnutím laktov
vysúva z rukávov kabáta manžety snehobielej košele. „Tak
ako,“ vravel, „čo robíme? Pracujeme?“ Vtedy som na písací
stroj natiahol ochranný obal a vytiahol flašku. Nikdy neroz-
prával, ako by to robil pravý Milánčan, o svojich finančných
problémoch, hovoril len o príjemných veciach, o aristokra-
toch, o známych ľuďoch a najmä o ženách a o koňoch, pričom
z času na čas vytiahol krátke príbehy také nehanebné, až sa
mu pri nich rozžiarili oči.

S príchodom leta sme si zvykli prejsť do salónu a tam,
keď už slnce opustilo túto časť domu, medzi stenami so
svetlými obrysmi zrekvirovaných kusov nábytku hral gróf
na koncertnom krídle Steinway a ja som počúval rozvale-
ný na poslednom diváne. Vždy popoludní, len čo som začul
prvé tóny, zatelefonoval som do baru, objednal studené pivo
a prešiel som do salónu. A on bol vždy tam, neomylné. V ob-
dratom hodvábnom župane oživoval svoj repertoár, staré
pesničky, čo som počul od mamy, niečo z Gerschwina a Colea
Portera, ale najmä starú americkú pieseň s názvom *Roberta*.
Občas sme spievali spolu.

V prvý jesenný deň tamtoho roku prišiel list s oznáme-
ním o zrušení mojej pobočky. Informoval som o tom grófa,
oprel sa o klavír a usmial sa. „Takže, drahý priateľ,“ povedal,

„čo budeš teraz robiť?“ Takto to povedal a ja som mal pochopiť, že preňho to je smrteľný úder. O dva dni, práve som si dával dokopy papiere, zazvonil niekto pri dverách a štyria robotníci s odhodlaným výrazom na tvári si vyložili klavír na plecia a odniesli ho. Nedarilo sa im dostať ho cez bránku a starý Steinway zrejme utrpel zopár odrenín, lebo z ulice doľahol jeho hlas, znel ako odbíjanie umieračika. Gróf počas celej akcie nevyšiel z izby, no keď som stisol ruku očividne dojatej grófkou a pobral som sa tiež, uvidel som ho v okne, zakýval mi na pozdrav. V jeho geste bolo čosi také húževnaté, neústupčivé, nepoddajné, že som zareagoval jediným spôsobom, ktorý sa mi videl náležitý. Položil som kufrík na chodník a mierne som sa uklonil.

Po zatvorení pobočky som ešte niekoľko dní zostal v hoteli a premýšľal o svojej budúcnosti. Jediné, čo mi mohli ponúknuť známosti nadobudnuté vďaka časopisu, bolo miesto vo farmaceutickej firme kdesi za mestom, kde som mal od deviatej ráno do šiestej večer písať propagačné články a reklamné slogany. Rozhodol som sa počkať, kým sa niečo nestane. Ako aristokrat v ťažkostiach.

Každý deň som sa chodil pozerať na more. S knižkou v taške som sa prímestským vlakom vybral do Ostie a veľkú časť dňa som si čítal v malej krčme na pláži. Potom som sa vracal do mesta a potuloval sa po štvrti okolo Navony, kde som už mal zopár priateľov, napospol ľudí, ktorí sa potulovali tak ako ja, poväčšine to boli intelektuáli, pohľad plný očakávania a tvár štvaných utečencov. Rím nám patrilo, bolo to naše mesto, tolerovalo nás a utešovalo, a aj ja som nakoniec prišiel na to, že napriek príležitostným drobným prácam, dlhým týždňom o hlade, vlhkým a tmavým hotelovým izbám so zažltnutými a vŕzgajúcimi kusmi nábytku, akoby ich